

Roll No.

Total No. of Questions : 15]

026/A (21)

[Total No. of Printed Pages : 11

SS

2036

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ECONOMICS

(Common for Humanities, Science and Agriculture Groups)

(Panjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Three hours

Maximum marks : 70

(Panjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 026/A ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।
- (v) ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ 15 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ-ਓ, ਅ ਅਤੇ ਬ ਹਨ ।
- (vi) ਭਾਗ-ਓ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 12 ਉਪਭਾਗ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਉਪਭਾਗ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 1 ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ 1 ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- (vii) ਭਾਗ-ਅ ਵਿੱਚ 10 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- (viii) ਭਾਗ-ਬ ਵਿੱਚ 4 ਵੱਡੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਹੈ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 7 ਅੰਕ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 200-250 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ।
- (ix) ਸੰਖਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਭਾਗ-ਓ

1. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

(i) ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ । 1

(ii) ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿੱਚ _____ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 1

[Turn over

026/A-SS-15,000

22

(2)

(iii) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

ਵਰਤੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ	1	2	3	4	5
ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਯੋਗਿਤਾ	18	15	12	10	8
ਕੁੱਲ ਉਪਯੋਗਿਤਾ	-	-	-	-	-

(iv) ਪਮਾਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

(v) ਔਸਤ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਲਾਗਤ ਕੀ ਹੈ ? ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸੋ ।

(vi) ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ :

ਜਦੋਂ ਪੂਰਤੀ ਘੱਟਦੀ ਹੈ :

(ੳ) ਸੰਤੁਲਨ ਕੀਮਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

(ਅ) ਸੰਤੁਲਨ ਕੀਮਤ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ

(ੲ) ਸੰਤੁਲਨ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

(ਸ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(vii) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚ ਠੀਕ/ਗਲਤ ਦੱਸੋ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ, ਕੁੱਲ ਮੰਗ, ਕੁੱਲ ਪੂਰਤੀ ਆਦਿ ਸਮਸ਼ਟੀ ਆਰਥਿਕ ਚਰ ਹਨ ।

(viii) ਜਦੋਂ $MPS = 0.30$ ਹੋਵੇ ਤਾਂ MPC ਪਤਾ ਕਰੋ ।

(ix) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ।

(x) ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(xi) ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ :

ਇੱਕ ਕਰ ਜਿਸਦਾ ਭਾਰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ੳ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ

(ਅ) ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ

(ੲ) ਸੰਪਤੀ ਕਰ

(ੳ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।

(xii) ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :

ਜੇਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ _____ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

026/A-SS

(3)

(23)

ਭਾਗ-ਅ

2. ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ । 3
3. ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਦੀ ਕੀਮਤ 16 ਰੁ: ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਹੋਣ ਤੇ ਇੱਕ ਉਪਭੋਗਤਾ ਵਸਤੂ ਦੀਆਂ 80 ਇਕਾਈਆਂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ । ਮੰਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੋਚ 1 ਹੈ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਿਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵਸਤੂ ਦੀਆਂ 120 ਇਕਾਈਆਂ ਖਰੀਦੇਗਾ ? 3
4. ਉਤਪਾਦਕ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ । 1+2
5. ਵਸਤੂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋਣ ਤੇ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਸਹਿਤ ਦਰਸਾਓ । 3
6. ਦੋ ਖੇਤਰੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 3
7. ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸੋ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੀ ਦੱਸੋ । 1+2
8. ਜੇਕਰ ਖਰਚਣ ਯੋਗ ਆਮਦਨ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਉਪਭੋਗ ਦਾ ਪੱਧਰ 800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਤਾਂ ਔਸਤ ਬੱਚਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪਤਾ ਕਰੋ । 3
9. ਮੁਦਰਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਹਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ । 3
10. ਬਜਟ ਖਰਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ? ਰਾਜਸਵੀ ਖਰਚ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੀ ਦੱਸੋ । 1+2
11. ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਅੰਗੁਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ । 3

ਭਾਗ-ੲ

12. ਉਤਪਾਦਨ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਕਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । 1+6

ਜਾਂ

ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਤੁਲਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 1+6

13. ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ, ਸੀਮਾਂਤ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਔਸਤ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 3+4

ਜਾਂ

ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ । 1+6

[Turn over

24

(4)

14. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ (GNPmp) ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਲਾਗਤ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ (NNPfc) ਪਤਾ ਕਰੋ।

ਸ਼ੱਦਾਂ	ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ
(i) ਸਰਕਾਰੀ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚ	20
(ii) ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ	16
(iii) ਸ਼ੁੱਧ ਨਿਰਯਾਤ	(-) 5
(iv) ਕੁੱਲ ਸਥਾਈ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ	25
(v) ਨਿੱਜੀ ਅੰਤਿਮ ਉਪਭੋਗ ਖਰਚ	120
(vi) ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਧਾ	5
(vii) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	40
(viii) ਸਥਾਈ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਉਪਭੋਗ	10

ਜਾਂ

ਨਿਮਨ ਆਂਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀਮਤ ਤੇ (GDPmp) ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਤਪਾਦ ਸਾਧਨ ਲਾਗਤ ਤੇ ਪਤਾ ਕਰੋ (NNPfc)।

ਸ਼ੱਦਾਂ	ਰੁਪਏ ਕਰੋੜ
(i) ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ	38
(ii) ਸਥਾਈ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਉਪਭੋਗ	34
(iii) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਧਨ ਆਮਦਨ	(-) 3
(iv) ਲਗਾਨ	10
(v) ਲਾਭ	25
(vi) ਵਿਆਜ	20
(vii) ਰਾਇਲਟੀ	5
(viii) ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਵੇਤਨ	170
(ix) ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਾਲਿਕਾਂ ਦਾ ਅੰਸਦਾਨ	30

15. ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਕੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਕਿੰਨਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

026/A-SS

(5)

(Hindi Version)

- नोट : (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड 026/A अवश्य लिखें।
- (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- (v) प्रश्न पत्र में 15 प्रश्न हैं तथा इसके तीन भाग-क, ख तथा ग हैं।
- (vi) भाग-क में एक वस्तुनिष्ठ प्रश्न है जिसके 12 उपभाग हैं। प्रत्येक उपभाग का 1 अंक है। इन प्रश्नों का उत्तर 1 शब्द से 1 वाक्य में दिया जाना चाहिए।
- (vii) भाग-ख में 10 छोटे उत्तरों वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक भाग के 3 अंक हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 50-60 शब्दों में दिया जाना चाहिए।
- (viii) भाग-ग 4 बड़े उत्तरों वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न में आन्तरिक चुनाव है। प्रत्येक प्रश्न के 7 अंक हैं। इन प्रश्नों का उत्तर 200-250 शब्दों में दिया जाना चाहिए।
- (ix) संख्यात्मक प्रश्नों की कोई शब्द सीमा नहीं है।

भाग-क

1. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

- (i) अर्थ शास्त्र की दो मुख्य शाखाओं का नाम लिखें। 1
- (ii) रिक्त स्थान भरें : 1
उपभोक्ता की आय तथा वस्तु की माँग में सम्बन्ध होता है।
- (iii) नीचे दी गई सारणी को पूरा करें :

उपभोग की गई इकाइयाँ	1	2	3	4	5
सीमांत उपयोगिता	18	15	12	10	8
कुल उपयोगिता	-	-	-	-	-

- (iv) पैमाने के प्रतिफल की धारणा क्या है ?
- (v) औसत परिवर्तनशील लागत क्या है ? फ़ॉर्मूले सहित लिखें।

[Turn o

026/A-SS

96

- (vi) सही उत्तर का चुनाव करें :
जब पूर्ति घटती है :
(क) सन्तुलन कीमत बढ़ जाती है।
(ख) सन्तुलन कीमत स्थिर रहती है।
(ग) सन्तुलन कीमत घट जाती है।
(घ) इनमें से कोई नहीं। 1
- (vii) नीचे लिखे में ठीक / गलत बतायें :
राष्ट्रीय आय, कुल माँग, कुल पूर्ति आदि समष्टि आर्थिक चर हैं। 1
- (viii) जब $MPS = 0.30$ हो तो MPC ज्ञात करें। 1
- (ix) पंजाब में कोई दो निजी क्षेत्र के बैंकों का नाम बतायें। 1
- (x) सरकार के बजट को कौन से दो मुख्य भागों में बाँटा जाता है ? 1
- (xi) सही उत्तर का चुनाव करें :
एक कर जिसका भार परिवर्तित किया जा सकता है :
(क) प्रत्यक्ष कर
(ख) अप्रत्यक्ष कर
(ग) संपत्ति कर
(घ) इनमें से कोई नहीं। 1
- (xii) रिक्त स्थान भरें :
अगर विदेशी मुद्रा की माँग बढ़ जाये तो लचकदार विनिमय दर..... जाती है। 1

भाग-ख

2. एक अर्थ व्यवस्था की तीन केन्द्रीय समस्याओं के नाम लिखकर संक्षेप में बतायें। 3
3. एक वस्तु की कीमत 16 रुपये प्रति इकाई होने पर एक उपभोक्ता वस्तु की 80 इकाइयां खरीदता है। माँग की कीमत लोच 1 है। उपभोक्ता किस कीमत पर वस्तु की 120 इकाइयां खरीदेगा ? 3
4. उत्पादक के संतुलन से क्या अभिप्राय है ? इसकी दो शर्तों के बारे में भी संक्षेप में लिखें। 1+2
5. वस्तु की पूर्ति में कमी होने पर कीमत में होने वाले परिवर्तन को चित्र सहित दिखायें। 3

026/A-SS

(7)

(27)

6. द्वि-क्षेत्रीय अर्थ-व्यवस्था में आय के चक्रीय प्रवाह की चित्र सहित व्याख्या करें। 3
7. निवेश गुणक का अर्थ बतायें, इसकी दो विशेषतायें भी बतायें। 1+2
8. अगर खर्च योग्य आय रुपये 1200 करोड़ हो उपभोग का स्तर रुपये 800 करोड़ हो तो औसत बचत प्रवृत्ति ज्ञात करें। 3
9. मुद्रा की कोई तीन हानियाँ बतायें। 3
10. बजट खर्च किसे कहते हैं ? राजस्वी खर्च की दो विशेषतायें भी बतायें। 1+2
11. लोचशील विनिमय दर के कोई तीन अवगुणों की चर्चा करें। 3

भाग-ग के लिए

12. उत्पादन संभावना वक्र से क्या अभिप्राय है ? इसको तालिका तथा रेखा चित्र की सहायता से स्पष्ट करें। 1+6
अथवा
उपभोक्ता के संतुलन से क्या अभिप्राय है ? एक वस्तु की स्थिति में उपभोक्ता के संतुलन की व्याख्या करें। 1+6
13. कुल आय, सीमांत आय और औसत आय से क्या अभिप्राय है ? इनके बीच सम्बन्ध की चित्र सहित व्याख्या करें। 3+4
अथवा
एकाधिकार से क्या अभिप्राय है ? इसकी विशेषतायें बतायें। 1+6
14. निम्नलिखित सूचना के आधार पर बाजार कीमत पर कुल राष्ट्रीय उत्पाद (GNPmp) और साधन लागत पर शुद्ध राष्ट्रीय उत्पाद (NNPfc) ज्ञात करें :

मर्दाने	रुपये करोड़
(i) सरकारी उपभोग खर्च	20
(ii) शुद्ध अप्रत्यक्ष कर	16
(iii) शुद्ध निर्यात	(-) 5
(iv) कुल स्थाई पूंजी निर्माण	25
(v) निजी अन्तिम उपभोग व्यय	120
(vi) स्टॉक में शुद्ध वृद्धि	5
(vii) विदेशों से शुद्ध साधन आय	40
(viii) स्थायी पूंजी का उपभोग	10

7

[Turn over

026/A-SS

(8)

अथवा

निम्न आँकड़ों के आधार पर कुल घरेलू उत्पाद बाजार कीमत पर (GDPmp) और शुद्ध राष्ट्रीय उत्पाद साधन लागत पर (NNPfc) ज्ञात करें।

मर्दे	रुपये करोड़	
(i) शुद्ध अप्रत्यक्ष कर	38	
(ii) स्थाई पूंजी का उपभोग	34	
(iii) विदेशों से अर्जित शुद्ध साधन आय	(-) 3	
(iv) लगान	10	
(v) लाभ	25	
(vi) ब्याज	20	
(vii) रॉयल्टी	5	
(viii) मजदूरी एवं वेतन	170	
(ix) सामाजिक सुरक्षा में मालिकों का अंशदान	30	7

15. केन्द्रीय बैंक की परिभाषा दें और इसके कार्यों का वर्णन करें। 1+6

अथवा

भुगतान शेष किसे कहते हैं ? यह असंतुलित किन कारणों से होता है ? 1+6

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code / paper-code **026/A** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialied as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) All questions are compulsory.
- (v) Question paper contains 15 questions in all and has three Parts-A, B and C.
- (vi) Part-A contains one objective type question having 12 subparts carrying one mark each. Answer to one mark question should be given in one word to one sentence.
- (vii) Part-B contains 10 short answer type questions carrying 3 marks each. Answer to each question should be given in 50-60 words.
- (viii) Part-C contains 4 long answer type questions with internal choice carrying 7 marks each. Answer to these questions should be given in 200-250 words.
- (ix) There is no limit of words in numerical problem.

026/A-SS

{See 9th Page

(9)

Part-A

1. All questions are compulsory :

(i) Name two main branches of economics. 1

(ii) Fill in the blank space :

There is _____ relation between consumer's income and demand in commodity. 1

(iii) Complete the following table : 1

Units consumed	1	2	3	4	5
Marginal Utility	18	15	12	10	8
Total Utility	-	-	-	-	-

(iv) What is the concept of returns to scale ? 1

(v) What is average variable cost, write with formula. 1

(vi) Choose correct answer : 1

When Supply decreases :

- (a) Equilibrium price increases.
 (b) Equilibrium price remains constant.
 (c) Equilibrium price decreases.
 (d) None of above.

(vii) State whether following statement is true/false
 National Income, Aggregate demand and Aggregate supply etc. are macro-economic variables. 1(viii) When $MPS = 0.30$, Calculate MPC. 1

(ix) Name any two private sector banks in Punjab. 1

(x) In which two main parts "Government budget" is divided ? 1

(xi) Choose correct answer :

A Tax whose load can be transferred

- (a) Direct tax
 (b) Indirect tax
 (c) Wealth tax
 (d) None from above.

[Turn o

(30)

(10)

14

(xii) Fill in the blank space :

If demand of foreign currency increases then flexible exchange rate

1

Part-B

2. Write three main central problems of an economy, state briefly. 3
3. When price of a commodity is Rs. 16, a consumer buys 80 units of it. Elasticity of demand is 1. On which price consumer buys 120 units ? 3
4. What is meant by producers equilibrium ? Write in brief about its two assumptions. 1+2
5. Show with the help of a diagram the change in price of a commodity due to decrease in supply. 3
6. Describe circular flow of income in two sector economy with the help of a diagram. 3
7. What is investment multiplier ? Also tell its two characteristics. 1+2
8. If disposable income is Rs. 1200 Crore and level of consumption is Rs. 800 Crore. Calculate average propensity to save. 3
9. Write down any three demerits of money. 3
10. What is meant by budget expenditure ? Also tell two characteristics of revenue expenditure. 1+2
11. Describe any three demerits of flexible exchange rate. 3

Part-C

12. What is meant by production possibility curve ? Show it with the help of schedule and diagram. 1+6
or
What is meant by consumer's equilibrium ? Describe consumer's equilibrium in single commodity case. 1+6
13. What is meant by total revenue, marginal revenue and average revenue ? Show with the help of diagram relation between them. 3+4
or
What is meant by monopoly ? Tell its characteristics. 1+6

026/A-SS

(11)

(31)

14. Calculate 'Gross National Product' at market price (GNPmp) and Net National product at factor cost (NNPfc) from the following :

Items	Rs. Crore.
(i) Government Consumption expenditure	20
(ii) Net Indirect taxes	16
(iii) Net Export	(-) 5
(iv) Gross fixed capital formation	25
(v) Private final consumption expenditure	120
(vi) Net increase in stock	5
(vii) Net factor income from abroad	40
(viii) Consumption of fixed capital	10

7

or

- Calculate Gross Domestic Production at market price (GDPmp) and Net National Production at factor cost (NNPfc).

1+6

Items	Rs. Crore.
(i) Net indirect taxes	38
(ii) Consumption of fixed capital	34
(iii) Net factor income from abroad	(-) 3
(iv) Rent	10
(v) Profit	25
(vi) Interest	20
(vii) Royalty	5
(viii) Wages and Salaries	170
(ix) Employer's contribution to Social Security	30

7

15. Define central bank and describe its functions.

1+6

or

- What is meant by balance of payments? Which factors causes it to be in disequilibrium? 1+6

026/A-S